

Cyraneczka (z łac. *Anas crecca*) to najmniejsza dzika kaczka spośród gatunków występujących w Polsce. Jest to ptak wędrowny. Długość jego ciała wynosi od 31 do 38 cm, rozpiętość skrzydeł 54-59 cm, a masa waha się od 257 do 440 g. Samiec cyraneczki (kaczor) w okresie godowym odzywa się charakterystycznym, daleko niosącym się głosem „trjuk, krik, krek” i choć zwyczajne kwakanie tego gatunku jest podobne do głosów większych kaczek, to jednak jest dużo delikatniejsze.

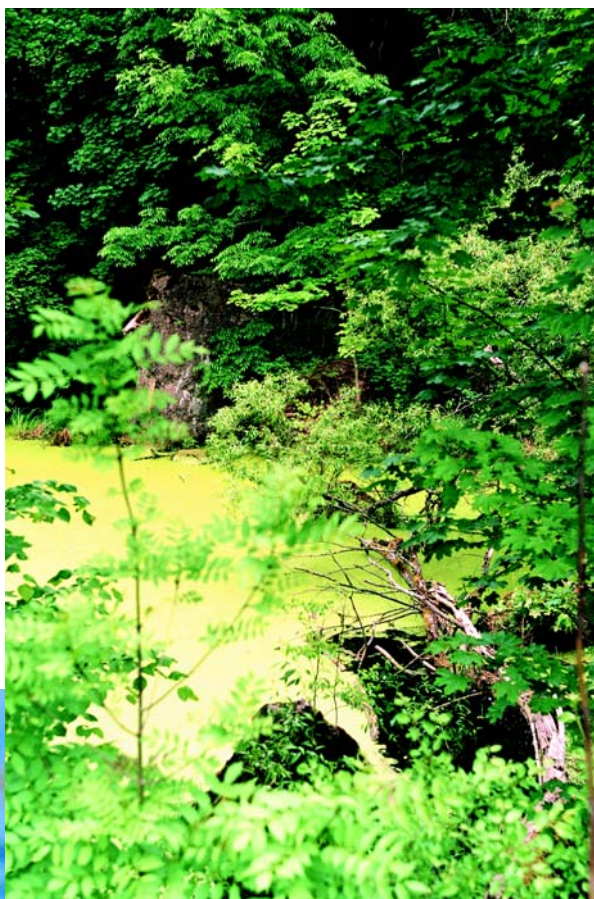
Przestraszona cyraneczka potrafi wystartować z wody niemal pionowo, jakby wyskakiwała z wody wprost do góry. Lata bardzo szybko, często w dużych stadach, a w locie cała grupa ptaków potrafi manewrować (skręcać i zawracać) z taką jednomyślnością i precyzją, jakby tworzyła

Cyraneczka

Cyraneczka zamieszkuje mokradła i podmokłe łąki w dolinach większych rzek, gdzie jej ulubionym miejscem są starorzecza oraz zabagnienia otoczone roślinnością krzewiastą lub drzewami. Równie często występuje na obrzeżach płytkich jezior i stawów, preferując wypłycone zatoki wielkich jezior. Spotkać ją można także wśród lasów, a zwłaszcza na niewielkich, śródlęśnych zbiornikach wodnych. Poza okresem lęgowym przebywa na wodach otwartych (np. w ujściach rzek) lub na błotnistych brzegach zbiorników wodnych. Cyraneczka gniazduje zarówno na północy Eurazji (podgatunek europejski), jak i też w Ameryce Północnej (podgatunek północnoamerykański), a zimuje odpowiednio w umiarkowanych szerokościach Eurazji i tropikalnej Azji lub też na południu Stanów Zjednoczonych oraz na Karaibach. W Polsce ptak ten jest oceniany jako gatunek lęgowy (tzn., że zakłada gniazda, m.in. na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego), ale bardzo nieliczny (tzn., że jego statystyczne zagęszczenie wynosi od 0,1 do 1 pary na 100 km² powierzchni terenu), a liczebność krajowej populacji jest nieznaną. Jest to ptak łowny, którego okres ochronny trwa od 22 grudnia do 14 sierpnia.

Cyraneczki zakładają gniazdo zazwyczaj w trzcinie, wśród roślin występujących na mokradłach, pod krzewami blisko brzegu, ale również na łąkach z dala od wody. Jako właściwe miejsce do budowy gniazda wybierają zawsze ukryte w gęstej roślinności zagłębienie terenu, które następnie wyścielają żdziblami traw oraz własnym puchem. Samica składa do niego od 8 do 10 (rzadziej 12) kremowożółtych (ale zawsze z zielonkawym odcieniem) jaj, które następnie wysiaduje przez okres 21-23 dni. Młode cyraneczki opuszczają gniazdo wkrótce po wylęgu, a samodzielność uzyskują po 25-30 dniach, w czasie których wraz z matką (tylko samica opiekuje się potomstwem) prowadzą bardzo skryty tryb życia. Każda para wyprowadza tylko jedno pokolenie potomstwa w ciągu roku, a poza sezonem lęgowym ptaki te żyją głównie w stadach.

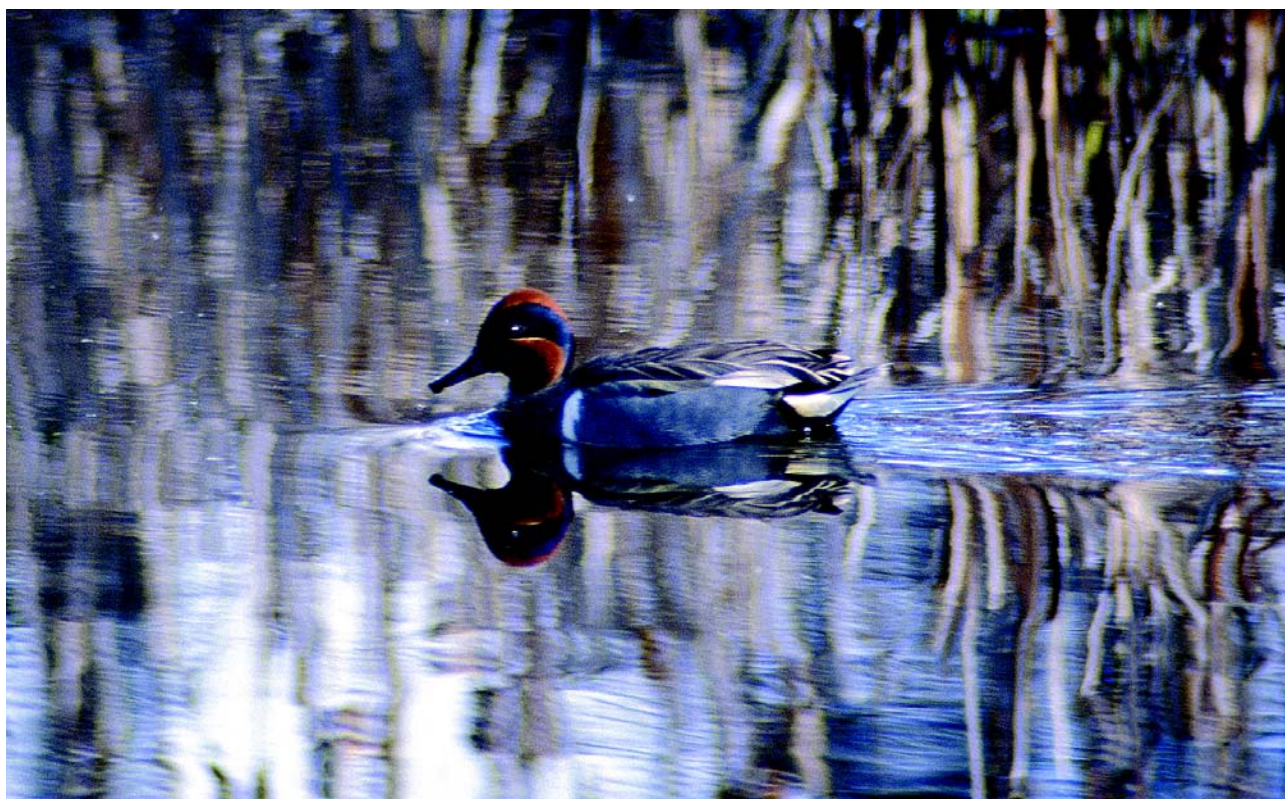
jeden organizm. Cyraneczki najczęściej można zaobserwować pływające w wodzie, jednak często widać je przechadzające się po błotnistych brzegach lub płyciznach. W skład ich pożywienia wchodzi

Cyraneczka lubi też zarastające bagna i fosa pokryte rzęsą. (Fot. Sebastian Bielak)

Para cyraneczek. (Fot. Dave Menke, USFWS)

Samotny kaczor poszukujący partnerki. (Fot. Jesse Achtenberg, USFWS)

Kaczor cyraneczki w pełnej krasie. (Fot. Donna Dewhurst, USFWS)

nasiona, pączki i młode pędy roślin wodnych, skorupiaki, ślimaki, małże oraz owady chwytane blisko powierzchni wody lub wybierane z mułu zalegającego w płytkiej wodzie.

Cyraneczki najliczniej występują na Pomorzu Zachodnim, w rejonie Borów Tucholskich, w północnej części Wielkopolski oraz na Mazurach, ale tak naprawdę nie wiadomo ile ich jest w Polsce. Obserwacje ornitologów wskazują jednak, że w skali całego kraju ilość tych ptaków bez wątpienia maleje, a udział w tym – i to coraz większy – ma osuszanie mokradeł oraz ocieplenie klimatu. W porównaniu ze stanem z XIX w., kiedy to cyraneczka była na południu kraju (zwłaszcza na Śląsku) gatunkiem licznym, wyraźnie zmniejszyła się liczba par zakładających gniazda. Np. w dolinie Baryczy w latach 50. XX wieku był to ptak dość liczny, a obecnie nie znaleziono nawet jednego gniazda lub jego pozostałości, które wskazywałyby na przeprowadzony lęg. W innych miejscach Polski stwierdzono utrzymywanie się stałej ilości cyraneczek, np. w dolinie środkowej Warty w latach 80. i 90. XX wieku było to ok. 10 par, a na Bagnach Biebrzańskich ok. 30 par. Cyraneczki nie są w Polsce liczne nawet w czasie swoich wędrówek, tj. w marcu lub kwietniu (przylot) oraz od końca lipca do września (odlot). Później przelatują przez Polskę osobniki pochodzące z północy, które pozostają w naszym kraju aż do mrozów. Zimowanie cyraneczek w Polsce (zwłaszcza na Śląsku) stało się zjawiskiem dość powszechnym, choć jeszcze w latach 70. XX wieku nie było ono wcale znane.

SEBASTIAN BIELAK

Zdjęcia (USFWS) zostały udostępnione dzięki uprzejmości United States Fish and Wildlife Service